

תורה ומדינה הלכה למעשה - הפקעת בעלות והלאמת נכסים של היחיד ע"י הממשל ע"פ תורה

ראשי פרקים

1. דינא דמלכותא דינא
2. מציל עצמו בממון חברו
3. מלך פורץ לעשות לו דרך
4. הוצאת תושבי גוש קטיף מבתיהם והפקעת בעלות על קרקע ערבית המצויה בישוב יהודי
5. הפקעת קדושת בית כנסת והעתקת קברים ממקומם מדין מלך פורץ לו גדר
6. חובת פיצוי על נכסים שהופקעו מבעליהם במשטר דמוקרטי

1. דינא דמלכותא דינא

אחד מהדינים היסודיים ביותר, העוסק ביחס התורה לחוקים הנחקקים ע"י הממשל הינו "דינא דמלכותא דינא". דין זה מובא פעמים רבות בש"ס, ונפסק להלכה בשו"ע ובפוסקים כולם. שמואל סובר, שכתוצאה מדין זה מותר להשתמש בגשרים שנבנים מעצים שהממשל החליט להפקיע מבעליהם בלא רצונם, למרות האיסור ליהנות מרכוש הגזול. זאת משום שע"פ הכלל "דינא דמלכותא דינא", מותר לישות השלטונית להפקיע בעלות של נכסים פרטיים באופנים שונים. ספר התרומות בהתייחסותו לדין זה, מביא בשם "קבלה מרבתי הצרפתים", שעיקר דינא דמלכותא עוסק בדיני הדרכים, כגון המקרה הנ"ל המובא בדברי שמואל בגמ'. יש לעיין מהי הסיבה לכך שרבתי של ספר התרומות ראו בנושא הדרכים כנושא המרכזי ביותר העולה מסוגית "דינא דמלכותא". השו"ע כאמור מביא דין זה להלכה ואומר ע"פ פשט דברי שמואל שבגמ', שמלך שהרס בתים של אנשים פרטיים, ועשה במקום הבתים דרך, מותר ליהנות מדרך זו, ואין זה נחשב גזל. למרות שהדברים עולים באופן פשוט וברור מדברי שמואל בגמ', הגר"א מביא את דין "מלך פורץ לעשות לו דרך" כמקור לדין זה. יש לעיין מדוע התעלם הגר"א מהמקור הפשוט של סוגיה זו, וסובר שלדין זה ישנו מקור אחר.

2. מציל עצמו בממון חברו

במסכת ב"ק מפרשת הגמ' את הפסוק בספר שמואל, לפיו דוד המלך היה צמא למים, וגיבורי דוד נכנסו דרך מחנה פלישתים לבור בית לחם והביאו לו מים. הגמ' מבינה שיש לדרוש את הפסוק, ואין להבינו כפשוטו, לכן מביאה מספר הבנות לפסוק. אחת ההבנות בפסוק אומרת, שדוד הסתפק בשאלה הלכתית, וביקש לשאול את הסנהדרין, האם מותר לו לשרוף שדה של יהודים, כאשר ידוע לו שהפלישתים מתחבאים בתוכו. בלשון הגמ' שאלתו ההלכתית הינה, האם יכול אדם להציל עצמו בממון חברו. הסנהדרין השיבו לדוד, שאם היה אדם רגיל אסור היה לו להציל עצמו בממון חברו, אולם כיוון שהוא מלך דינו שונה, ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו. הראשונים נחלקו בשאלה מה הייתה השאלה המדויקת של דוד המלך. לדעת רש"י אשר מתיישבת היטב עם לשון הגמ', השאלה הייתה, האם מותר לאדם להציל עצמו ע"י רכוש של חברו, או לא. על הבנה זו מקשים הראשונים, כיצד ניתן להבין את דברי רש"י. שהרי לדבריו, כיוון שאנו נוקטים להלכה שאסור לאדם להציל עצמו בממון חברו, ממילא גם אם אדם נמצא במצב קיצון, וישנו חשש לחייו, אסור לו להזיק ולגזול רכוש חברו. כמובן שדין זה תמוה מאוד כדברי הרשב"א. שהרי מצאנו מקרים רבים בגמ', מהם עולה מפורשות, שאדם יכול ואף חייב להשתמש ולהזיק לרכושו של חברו, ע"מ להציל נפשו. בשלושה דינים חמורים בלבד נאמר בהם "יהרג ואל יעבור", כאשר גזל והזיק לחברו אינם נמנים על קבוצה זו, אם כן מדוע יהיה אסור להציל עצמו בממון חברו. מתוך קושיה חזקה זו מבינים הרשב"א התוספות וראשונים נוספים, שהשאלה ששאל דוד המלך, אינה האם מותר או אסור להציל עצמו בממון חברו, משום שברור היה לו שמותר ואף מצווה לעשות כן. אלא שאלתו של דוד המלך הייתה, האם כאשר מציל עצמו בממון חברו, חייב אח"כ לשלם לו, או שמא כיוון שנוצר מצב של פיקוח נפש, וכתוצאה מכך לא נחשבים עוד נכסים אלו כנכסי חברו, אלא כעין הפקר, ולכן לא יתחייב הלה לפצות את חברו שהזיק לרכושו בלא רשות. על כך נענה דוד המלך ע"י הסנהדרין, שאדם חייב לשלם במידה והציל עצמו בממון חברו. אולם מכיוון שהוא מלך, אינו חייב לשלם על הנזקים שגרם בשרפת שדה פלישתים. לכאורה למרות שדברי רש"י מתיישבים היטב בלשון הגמ', האומרת שאסור להציל עצמו בממון חברו, כאשר להציל עצמו בממון חברו, אפילו אם כתוצאה מהימנעות בשימוש בנכסי חברו יקפחו חייו. נראה שיש לתרץ את דברי רש"י ולומר, שלהבנת במקרה של דוד המלך המובא בגמ', כלל לא דובר, על מצב של פיקוח נפש מובהק, אלא בטקטיקות מלחמה המתבססות על מידע מודיעיני, שאינו ברור לחלוטין, לפיו הפלישתים אכן מתחבאים בתוך השדה. בנוסף

לכך, גם אם אכן הינם מתחבאים בשדה, לא מוכח כלל שע"י שרפת השדה ינצח דוד בקרב וינצלו חייו וחיי לוחמיו. ממילא שאלתו של דוד הינה, האם באופן כזה שאין פיקוח נפש והצלת חיים מובהקים, עדיין יכול אדם להשתמש ברכוש חברו במקום צורך, ע"מ לסייע לו בעניינים שונים. על שאלה זו נענה דוד המלך להבנת רש"י, שאסור לו להשתמש ברכוש חברו אפילו כאשר מדובר בצורך גדול. מפירוש זה בדברי רש"י עולה, שאין כלל מחלוקת בין דברי רש"י לחולקים עליו להלכה, ולדברי כולם במצב של פיקוח נפש, יכול ואף חייב אדם, להיעזר ברכוש חברו ע"מ להציל חייו, אך חייב יהיה לשלם לו על כך. אך אם מדובר רק בצורך גדול, אפילו גדול מאוד שאינו כרוך בפיקוח נפש אין להציל עצמו בממון חברו כלל. **אולם כאשר מדובר על הפקעת נכסים ע"י המלך, ע"פ הכלל האומר שמלך פורץ לעשות לו דרך, מותר יהיה למלך להציל עצמו בממון חברו, אף בלא לשלם כל תשלום לבעל החפץ והנכס הניזוק, וזהו ההבדל בין מלך לאדם פרטי. אולם מדברי רש"י ע"פ הסברנו עולה, שכאשר מדובר בצורך גדול ולא בחשש פיקוח נפש, לאדם פרטי אסור לחלוטין להשתמש ברכוש חברו, אך למלך מותר. אולם בכל מקרה יתחייב המלך לשלם לניזוק, שהרי די בכך שהתרנו לו, שלא כמו כל אדם מן הישוב, להזיק לנכסיו של אדם אחר בלא רשותו לצורך גדול, אך מניין לנו שלא יתחייב לשלם לניזוק לאחר ההיזק לנכסיו. השו"ע מביא בדבריו את דברי התוספות להלכה, לפיהם מותר לאדם בסכנת חיים להציל עצמו בממון חברו, אך אחר ההצלה חייב לשלם לחברו את הניזק שנגרם לו. אולם כדברינו נראה שעל דין זה אין חולקים, וכל מחלוקתם של רש"י ותוספות הינה על פרוש הגמ' בלבד, ולא על הדין.**

3. מלך פורץ לעשות לו דרך

בעניין גדר הדין של מלך פורץ גדר, מצאנו לכאורה סתירה בין שני מקורות בש"ס. המשנה בסנהדרין מביאה רשימת מעשים אשר המלך יכול לעשותם בניגוד לאדם פרטי, כגון הכרזת מלחמה. כחלק מרשימה זו, אומרת המשנה שמלך פורץ לו גדר. המשנה ממשיכה ברשימתה ואומרת, שדרך המלך אין לה שיעור. ע"פ פשט דברי המשנה, ישנם שני פריבילגיות למלך ע"פ אדם פשוט בענייני הדרכים. בתחילה אומרת המשנה, שמלך פורץ לו גדר, ובנוסף לכך כפריבילגיה נוספת, אומרת המשנה שדרך של המלך אין לה שיעור. לעומת זאת מהגמ' במסכת ב"ב עולה, שהסיבה שדרך המלך אין לה שיעור, ויכול המלך להרחיב את דרכו כרצונו, הינה שמלך פורץ לו גדר, כלומר מדובר בהבדל אחד ויחיד בנושאי דרכים, הקיים בין אדם פרטי למלך. למרות שדברי הגמ' במסכת ב"ב מובנים, שהרי מסתבר לומר שהסיבה שיכול המלך להרחיב את דרכו כרצונו, הינה שמלך פורץ לו גדר. אולם לכאורה אינם עולים בקנה אחד עם דברי המשנה, ממנה נראה שמדובר בשני הבדלים שונים בענייני הדרכים בין אדם מן הישוב למלך. הראשונים נחלקו בדבר השאלה, מהן גבולות היכולת של מלך לפרוץ לו דרך. מדברי הרמב"ם עולה, שרק לצורך מלחמתו מותר למלך לעשות לו דרך לעצמו. היד רמ"ה מרחיב במקצת את דברי הרמב"ם ואומר, שלא מדובר רק במלחמות, אלא בכל דבר הנצרך למלכות ולאזרחים, אולם לצרכיו האישיים, אסור למלך לפרוץ לו גדר. לעומת זאת מדברי רש"י נראה, שמותר למלך לפרוץ לו דרך אפילו לצרכיו האישיים. אולם למרות דבריו המפורשים של רש"י, במקום אחר הוא אומר באופן מובהק כדברי הרמב"ם, שרק לצורך מלחמתו וכדומה מותר לפרוץ לו דרך. סברת הרמב"ם מובאת בפירושו של הלחם משנה לדבריו, לפיהם המקרה שמובא בגמ', לפיו מלך פורץ לעשות לו דרך, הינו המקרה בו דוד רצה לשרוף שדה בו התחבאו פלישתים כחלק מהמלחמה בהם. ממילא מבין הרמב"ם, שאין כל יכולת להרחיב את סמכויותיו של המלך להפקיע נכסים של בני ממלכתו, לצרכים אישיים, משום שהיתר זה לא מופיע מפורשות בגמ'. לעומת זאת, את סברתו של רש"י ניתן ללמוד מדברי הרשב"ם, הסובר שהמקור של היתר דין מלך פורץ לו גדר, מובא בספרי. להבנתו הסיפרי דורש מפסוקי פרשת המלך, שהמלך יכול לעשות כרצונו ברכוש האזרחים, מתוך רצון לגדלו ולרוממו בעיני כלל אזרחי ממלכתו, כדוגמת כהן גדול אשר מצווים אנו לגדלו. ע"פ דברים אלו, שמקורם כאמור להבנת הספרי בדין תורה, כחלק מהרצון לגדל ולרומם את המלך, יש צורך לתת לו יכולת לעשות כרצונו בשטחי ממלכתו, ולהפקיע את ממון תושביו לכל צרכיו, אפילו האישיים והלא הכרחיים ביותר. בניגוד לדברי הרשב"ם, מבין הקרית ספר בדברי הרמב"ם, שהמקור לכך שמלך פורץ לו דרך, מעבר למשפט המלך, אותו הביא הרשב"ם ע"פ הספרי, הינו היסוד הגדול אותו הבאנו לעיל- דינא דמלכותא דינא. ע"פ הבנת הדברים הללו, ניתן לענות על קושייתנו לעיל. הסיבה שרבותיו של ספר התרומות סוברים שעיקר דינא דמלכותא דינא הינו בדרכים וכדומה, הינה משום שמבינים הם כשיטתו של הרמב"ם, לפיה היכולת של המלך לפרוץ לו גדר, הינה סניף מתוך הדין הכללי של דינא דמלכותא, ומשכך המקור המרכזי עליו חל דינא דמלכותא, הינו הדין בו מלך פורץ לו גדר. משום שלדין זה ישנם את המקורות המוצקים ביותר בדברי דוד המלך, ע"פ המבואר בגמ' ב"ק. לעומת דינים אחרים אשר עומדים אף הם בגדר דינא דמלכותא, בהם ישנם דברי אמוראים בלבד, כדוגמת דבריו של שמואל, מהם ניתן ללמוד שהתורה וחז"ל מאפשרים לישות השלטונית לחוקק חוקים ותקנות. לעומתו הגר"א המביא את דין מלך פורץ לו גדר כמקור לכך שמלך יכול להרוס בתים וכדומה, ולא את המקור הפשוט יותר, בו עוסק הסימן בשו"ע כולו, סובר כדברי רש"י והרשב"ם, אשר לדבריהם מלך פורץ לעשות לו דרך, הינו דין מיוחד, ואינו חלק אינטגרלי מדינא דמלכותא. משום שכדברי הרשב"ם, מכח דין מלך פורץ לעשות לו דרך, ניתן למלך אף לפרוץ לעצמו דרכים לצורך עצמו, ולא רק לצרכי המדינה ולצרכי צבאו, לעומת דינא דמלכותא אשר לא ניתן על פיו לעשות בשטחי המלך כרצונו. מתוך ההבנה אותה הבאנו לעיל, לפיה אין מחלוקת להלכה בין הראשונים

בסוגית מציל עצמו בממון חברו, ממילא אין מחלוקת גם בדין מלך פורץ לו דרך, אשר כמובא לעיל הינו פועל יוצא של ההבנה בדין מציל עצמו בממון חברו. כאשר מדובר בצורך שאינו גדול כגון להרחיב את ארמונו ושאר צרכיו האישיים של המלך, אכן כדברי רש"י מלך פורץ לו גדר, אך כפי שבארנו לעיל, חייב להחזיר לניזק את כספו. משום שדי לנו שהתרנו לו יותר מאשר אדם פרטי לפרוץ לו דרך, ולהזיק כתוצאה מכך לנכסיו של האדם הפרטי, אך לא יפטר מלשלם לו. אולם קיים גדר נוסף בדין מלך פורץ לו גדר לפיו, כאשר מדובר בצרכי המלחמה, משמעות הדין של מלך פורץ לו גדר, הינה כדברי התוספות והרשב"א לעיל לפיהם, אין המלך צריך לפצות את הניזק ממנו. דין זה מתאים לשיטת הרמב"ם, הסובר שדין מלך פורץ לעשות לו דרך היינו רק בצרכי העם והמדינה, ובהם מובן מדוע יפטר מפיצוי על הניזקים שנגרמו כתוצאה ממילוי צרכים אלו. מתוך הבנה זו, לפיה אין כלל מחלוקת וישנם שני פריבילגיות למלך הנובעות מדין מלך פורץ לו גדר, ניתן לתרץ את הסתירה כביכול בין המשנה בסנהדרין והגמ' ב"ב. אכן ישנם שני דינים של מלך פורץ לו גדר. אחד בנכסיו האישיים, בהם מותר לו להפקיע נכסים, ולהזיק לנכסיהם הפרטיים של אזרחיו, אך צריך לפצותם על נזקים והפקעות אלו. דין נוסף הנלמד מהסתירה כביכול בין המשנה בסנהדרין והגמ' ב"ב הינו, שמלך יכול להפקיע נכסים של אנשים פרטיים, אף בלא כל צורך לפצותם על כך, במידה ועושה זאת לצרכים ביטחוניים וכדומה ויש אומרים (כפי שמובא ביד רמה) אף לצרכיה האזרחיים של ממלכתו. באופן זה ניתן להבין, מדוע רש"י עצמו מביא את שני האפשרויות ההבנה בדין מלך פורץ לו גדר, למרות שמדבריהם של ראשונים אחרים נראה שישנה מחלוקת ביניהם. זאת מתוך הבנה כדברינו, ששני הגדרות הדין נכונות, וכל אחד מהם עוסק בדין אחר של מלך פורץ לו דרך, ולכן שניהם נכונים, ואין בכך כל מחלוקת.

4. הוצאת תושבי גוש קטיף מבתיהם והפקעת בעלות על קרקע ערבית המצויה בישוב יהודי

ע"פ יסוד זה, לפיו ישנם שני דינים הנלמדים מדין מלך פורץ לעשות לו דרך, ניתן להבין את דברי הרמב"ם, אשר משמע ממנו, שיכול המלך ע"פ משפט המלך המובא בספר שמואל, לקחת לו אנשים למלחמתו ושירוצו לפני מרכבתו, ומשמע מהמשך דבריו, שיכול גם לקחת כל מה שרוצה מבעלי אומנויות למלאכתו, אך להם, בניגוד לאנשים אשר לוקח לו למלחמתו ולרוץ לפני מרכבתו, צריך לשלם. לכאורה עולה השאלה, מדוע לבעלי האומנויות צריך לשלם, ולאנשי הצבא שלו אינו צריך לשלם. נראה שהחילוק הוא כפי שאמרנו. בכל צרכי מלחמתו, וכל צרכי המדינה שאינם מצרכיו המלחמתיים, אין צריך לפצות בהם על כל מה שלוקח, בין אם מדובר בנכסים, ובין אם מדובר בלקיחתם של האנשים עצמם לצרכים אלו. אולם כאשר מדובר על צרכיו האישיים כדברי הרמב"ם "מלאכתו", יש לו דין מלך פורץ לו גדר, אך צריך לפצות את בעלי האומנויות ואת מי שהזיק לו כתוצאה ממילוי צרכיו האישיים. נמצא שגם הרמב"ם, כמו רש"י, הבין שאין מחלוקת בין שני גדרי הדין, אלא שניהם נובעים מהמשנה והגמ' כפי שהסברנו לעיל. ע"פ יסוד דברים אלו עולה, שמלך המעוניין לקדם את ענייני מלכותו וצרכי העמו, ע"פ יסודות דינא דמלכותא, אשר מהם גם עולה דין שמלך פורץ לעשות לו דרך, ועושה זאת מסיבות אמיתיות, ולא ע"מ להתנקם באזרח זה או אחר, יכול להפקיע בעלות על אדמות פרטיות לצורך סלילת כבישים ובניית תשתיות שונות במדינה, בלא התחשבות בנזקים שיגרמו לאזרח כתוצאה מהפקעת אדמות אלו. במצב זה, לא רק שמותר למלך לעשות כן, אלא אף אינו צריך לפצות את הניזק שהפקיעו ממנו את נכסיו, כיוון שבאמת ובתמים היה צורך בהפקעת נכסיו באופן ברור לצורך מלכותו. ע"פ עקרון זה עולה, שאין מקום לשים את הדגש המרכזי, בעוול הכרוך בפניו ישובים, כפי שאירע בגוש קטיף, בכך שמעשי הממשלה אינם הומניים ומוסריים בעליל, משום שממשלות ישראל הם אלו ששלחו את המתיישבים להתיישב בגוש קטיף ובכל קצוות הארץ, וממילא נעשה להם עוול מוסרי בכך שמוצאים אותם בכח מבתיהם. כאמור בדברינו, כיוון שמעשה זה של הוצאת אזרחים מבתיהם, נעשה מתוך מחשבה ביטחונית ברורה (אף אם נחשוב שהינה מוטעית ביסודה), מותר לחלוטין למדינה לעשות כן מדין מלך פורץ לעשות לו דרך. ממילא מן הראוי להדגיש את הבעייתיות הגדולה של הפקעת שטחי נחלת אבותינו בידי אויבינו, והפקעת ריבונותנו על חבלי מולדת אלו, ולא בטענות שמבחינה תורנית מוסרית כאמור, אין בהם דבר. אולם לכאורה ע"פ דברינו עולה שלא רק שהיה מותר למדינה להוציא את מתיישבי גוש קטיף מבתיהם ע"פ שיקולים ביטחוניים אלו ואחרים, אלא שהמדינה כלל לא צריכה לפצות את העוקרים מבתיהם. שהרי מדובר בצרכים ביטחוניים, אשר בהם, ע"פ הגדר של מלך פורץ לעשות לו דרך, אין צורך אף לפצות על הפקעת הבעלות. יסוד נוסף העולה מדברי הפוסקים הינו שישנה עדיפות ברורה להפקעת בעלות למטרות ביטחוניות, בהם לכל הדעות אין כל צורך לפצות על כך את האזרחים הניזוקים, על פני הפקעת בעלות לצורך סלילת כבישים ושאר תשתיות לאומיות. משום שבהפקעות מסוג זה, אין תמימות דעים בראשונים, שאין צורך לפצות את האזרחים על הניזקים שנגרמו להם, ולכן במצבים אלו הפיצוי הינו מתבקש יותר. ממילא ניתן לומר באופן ברור את המובן מאליו, שמדינת ישראל צריכה להפוך בלי כל חשש מוסרי, אדמות של ערבים ביהודה ושומרון, אף אם נקנו כדת וכדין, לאדמות מדינה, כאשר ישנו צורך ביטחוני לעשות כן, כגון אם נמצאו אדמות אלו באמצעו של ישוב יהודי וכדומה, ומצד הדין אף לא צריכה כלל לפצות את בעלי הקרקע על הפקעה זו. לצערנו הרב בנושאים אלו מדינת ישראל מחפשת את הפתרונות המשפטיים במערכות משפטיות הזרות לה, במקום לבדוק ביסודות המשפט העברי, המאפשר לעשות פעולות אלו בלא כל חשש מוסרי.

5. הפקעת קדושת בית כנסת והעתקת קברים ממקומם מדין מלך פורץ לו גדר

מהפוסקים האחרונים שדנו בהגדרות ובגבולות של דין מלך פורץ לו גדר, נראה שלדין זה ישנו תוקף הלכתי גדול מאוד, ומתוקף זה ניתן אף לעיתים, להפקיע קדושת בית כנסת ולפנות קברים לצרכים בטחוניים ולבניית תשתיות. המהר"ם שיק מביא בתשובתו, שמעיקר דין מלך פורץ לעשות לו דרך, מותר לכאורה להזיז קברים ממקומם לצורך סלילת כבישים, וכן אומר הרב יעקב אריאל, שניתן אף לעקור עקרונות קדושת בית כנסת, אם רוצים להפקיע שטח לצרכים בטחוניים. לכן לדבריו, היה מקום לכאורה לומר, שאין דין קדושת בית כנסת לבתי הכנסת שגנשו בגוש קטיף. למרות ששניהם דוחים דינים אלו מההלכה, ניכר מדבריהם שעקרונות ניתן להפקיע קדושה, כפועל יוצא מהפקעת הבעלות, הנובעת מדין מלך פורץ לעשות לו דרך, והסיבות שבגינן נמנעו מלהביא דין זה להלכה הינן צדדיות.

6. חובת פיצוי על נכסים שהופקעו מבעליהם במשטר דמוקרטי

כאמור לכאורה ע"פ דברינו בהפקעת בעלות וגרימת נזקים לצרכים בטחוניים, אין כל צורך לפצות את הניזקים. אלא שנראה מדברי הפוסקים, שלא כל ישות שלטונית יכולה ליהנות מהפריבילגיה של מלך פורץ לו גדר. הגמ' במספר מקומות בש"ס אומרת, שמיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו. משמעות הדברים הינה שקרקע שהגיעה לרשות הציבור בדרכים הוגנות וישרות, לא ניתן להפקיע את בעלות הציבור עליה, אף בטענות צודקות, וכדברי הראב"ד בשיטה מקובצת, הנותן קרקע לציבור, נחשב הדבר כמקדיש קרקעו. דין זה מובא להלכה בשו"ע. האחרונים מבינים מסוגיה זו, שישנו הבדל בין דין מלך פורץ לו גדר, אשר יכול לעשות כן לכתחילה ע"פ העקרונות אותם הבאנו לעיל, לבין ציבור שלשון הגמ' בעניינם הינו, שרק בדיעבד אם הגיעה קרקע לרשותם יש להשאירה בידיהם. ע"פ עקרון זה נראה גם לחלק, בין דין שלטון דמוקרטי קיים בימינו במדינת ישראל ובמדינות אחרות בעולם, לבין שלטון מלוכני אשר היה קיים בימי דוד המלך, עליו נאמר מפורשות שיש לו דין מלך פורץ לו גדר. גם בדינא דמלכותא, אשר ממנו נובע דין מלך פורץ לו גדר כאשר עושה זאת לצורך העם והמדינה, ישנו חילוק בדברי הפוסקים בין משטר דמוקרטי למשטר מלוכני. הרשב"ם בדינא דמלכותא סובר, שכוחו של דינא דמלכותא, הינו מתוקף קבלת והסכמת העם לישות השלטונית, מה שדומה מאוד למושגי היסוד של הדמוקרטיה בימינו, לפיהם העם עצמו הוא הריבון. לעומת זאת מדברי התוספות המובאים ברשב"א נראה, שתוקף דינא דמלכותא הינו בשלטון מלוכני, אשר בו כל הקרקע כולה בבעלותו של המלך. ע"פ דברי התוספות העוסקים במשטר מלוכני, מובן מדוע ישנו דין גורף של יכולת הפקעת בעלות של נכסים פרטיים ע"י המלך. שהרי כל הקרקע למעשה שייכת לו באופן בלעדי, לכן מובן מדוע אין כל צורך לפצות את התושבים, כשהפקיע המלך אדמות למטרות בטחוניות. אולם כאשר מדובר בשלטון דמוקרטי, אשר שואב את כוחו מהסכמת העם, ולא מכח המלך, ממילא כל הפקעת הבעלות מדין מלך פורץ לו גדר אינה רלוונטית, אלא דינם כדין רבים אשר בהם כאמור אין כח להפקיע בעלות של אדמות פרטיות, אלא ע"י הסכמת הבאים לידי ביטוי בשלטון דמוקרטי בחוקים ותקנות. ממילא אין כל הצדקה אף מסיבות בטחוניות, להפקיע בעלות מנכסים פרטיים בלא לפצותם על כך, אלא אם ישנה הגדרה ברורה בחוק לכך. במקרה שכזה, ממילא אין צורך לפצותם מכח החוק- דינא דמלכותא, ולא מדין פריבילגיות הקיימות לשלטון מלוכני בלבד. נמצא שבשלטון הדמוקרטי שבימינו, ע"מ להפקיע בעלות של נכסים פרטיים, יש לחוקק חוקים ותקנות שיאפשרו זאת. דבר שמטבע הדברים לא יתכן בהסכמה רחבה ע"פ עקרונות דינא דמלכותא, המצריכים בדיקה יסודית בכל חוק, שאין בו קיפוח של אדם ספציפי בלא כל סיבה, אלא הינו חוק שיווינוני החל על כולם. ממילא אין כל סיבה מוסרית, גם אם סיבת ההפקעה הינה מוצדקת ביותר, לא לפצות את האזרחים שניזוקו כתוצאה מהפקעות בעלות אלו ואחרות, בין אם מדובר בהפקעה מסיבות בטחוניות, ובין אם מדובר מסיבות אחרות. כמובן שאין כל הצדקה בשלטון דמוקרטי, להפקיע בעלות ע"מ לפאר ולרומם את נציגי השלטון, דבר אשר שייך לשלטון מלוכני בלבד, ויכול להיות שייך בשלטון דמוקרטי רק בהסכמה כללית של כל התושבים, דבר שלא מסתבר שיתרחש כלל. נמצא שההתנהלות של מוסדות המדינה בעניין הפיצויים המגיעים למגורשי גוש קטיף, הינה בלתי מוסרית, ואין כל סיבה הנראית לעין שתצדיק במשטר דמוקרטי התנהלות כה רשלנית בטיפול בהם. נראה שגם אם יוכח שע"פ חוק לא ניתן היה לעשות אחרת, אין לחוק זה תוקף, מכיוון שדין מלך פורץ לו גדר לא נאמר בשלטון דמוקרטי, אלא יש לשלטון זה רק דין של רבים ולא של מלך כאמור, וממילא שייך בו רק דינא דמלכותא. ע"פ גדרי דין זה כמובא לעיל, אין תוקף לחוקים אשר נחקקים כלפי קבוצה מאוד מסוימת של אנשים, בלא כל סיבה הנראית לעין שבגינה מוצדק לקפח קבוצה זו. לכן אין לחוקים אלו תוקף, ואין בכך דינא דמלכותא, אלא כדברי הפוסקים דינא דגזלנותא.